

Користування безпілотними літальними апаратами (дронами) у контролі та фіксуванні фактів браконьєрського вилову риби

Олена Савицька

старший судовий експерт відділу інженерно-технічних досліджень Волинського відділення, Львівський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України, м. Луцьк, Україна, ORCID: <http://orcid.org/0009-0004-8577-284X>, e-mail: savitska.olena@ukr.net

Обґрунтовано потребу в користуванні безпілотними літальними апаратами (БПЛА) для контролю браконьєрського вилову водних біоресурсів в Україні; доцільність застосування дронів як сучасного технічного засобу для оперативного моніторингу водних об'єктів, виявлення й фіксування правопорушень.

Ключові слова: безпілотні літальні апарати (БПЛА); дрони; браконьєрство; водні біоресурси; риболовство; екологічний контроль; моніторинг водних об'єктів; фіксування правопорушень; фото- й відео фіксування; доказова база.

The Use of Unmanned Aerial Vehicles (Drones) in the Control and Recording of Fish Poaching

Olena Savytska

The need to use unmanned aerial vehicles (UAVs) to control poaching of aquatic biological resources in Ukraine; the feasibility of using drones as a modern technical means for operational monitoring of water bodies, detection and recording of violations.

Keywords: unmanned aerial vehicles (UAVs); drones; poaching; aquatic biological resources; fish protection; environmental control; monitoring of water bodies; recording of offenses; photo and video recording; evidence base.

На сучасному етапі проблема незаконного вилову водних біоресурсів залишається однією з основних загроз екологічній безпеці держави та збереженню біорізноманіття водних екосистем. Нормативно-правове регулювання в цій сфері ґрунтується, зокрема, на положеннях ст. 20 Закону України «Про тваринний світ», якою передбачено державний контроль за використанням об'єктів тваринного світу, включно з рибальством та іншими формами їх спеціального використання [1].

Додатково відповідно до ст. 47 Водного кодексу України режим загального водокористування здійснюється безоплатно й без надання спеціальних дозволів, до того ж органи місцевого самоврядування зобов'язані забезпечувати належне інформування населення щодо встановлених обмежень. Загальні засади охорони навколишнього природного середовища закріплені також у Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища», що визначає загальні принципи екологічної політики держави [2, 3].

Водночас ефективність традиційних методів контролю часто є недостатньо результативною через значну площу водойм, важкодоступність окремих ділянок і високу

мобільність порушників. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває впровадження інноваційних технологій моніторингу, зокрема безпілотних літальних апаратів (далі — БПЛА), які забезпечують оперативне спостереження, фіксування порушень і документування фактичних даних у режимі реального часу.

Застосування БПЛА (дронів) різних моделей дає змогу здійснювати огляд значних територій акваторій і прибережних зон, забезпечуючи безперервний контроль за станом водних біоресурсів. Завдяки цьому підвищується ефективність виявлення порушень, забезпечується оперативне реагування на факти незаконної діяльності навіть у важкодоступних районах.

Окрім того, застосування безпілотних технологій створює можливості для фіксування процесуальних даних, зокрема фото- та відеоматеріалів, які можуть бути отримані безпосередньо під час учинення правопорушення. Це забезпечує формування належної доказової бази в межах кримінального провадження та підвищує доказову цінність зібраної інформації.

Додатково БПЛА можуть застосовуватися для контролю переміщення водних

транспортних засобів, виявлення місць установа заборонених знарядь лову й фіксування фактів незаконного добування біоресурсів, що дає змогу здійснювати системний аналіз масштабів і характеру правопорушень.

Користування БПЛА здійснюють з урахуванням вимог ст. 30 Повітряного кодексу України щодо державного регулювання використання повітряного простору [4].

Дослідження полягає в комплексному обґрунтуванні можливості використання матеріалів, отриманих із застосуванням безпілотних технологій, як повноцінних джерел доказової інформації в кримінальних провадженнях щодо правопорушень у сфері користування водними біоресурсами, а також у визначенні особливостей їх застосування в судово-експертній діяльності.

Окрім того, сучасні БПЛА оснащені високоякісними оптичними камерами, тепловізійними модулями та системами GPS-навігації, що забезпечує можливість точного фіксування правопорушень, зокрема в умовах обмеженої видимості та вночі.

Відповідно до ст. 10 Закону України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів», органи рибохорони здійснюють державний контроль і мають право застосовувати технічні засоби фіксування, складати протоколи, вилучати знаряддя лову й добути біоресурси, контролювати дотримання правил рибальства [5].

Відповідно до ст. 84 Кримінального процесуального кодексу України, доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані в передбаченому цим Кодексом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд визначають наявність або відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження й підлягають доказуванню. Процесуальними джерелами доказів є показання, речові докази, документи, висновки експертів [6].

Також відповідно до ст. 99 Кримінального процесуального кодексу України передбачено, що документом є спеціально створений з метою збереження інформації матеріальний об'єкт, який містить зафіксовані за допомогою письмових знаків, звуку, зображення тощо відомості, які можуть бути використані

як доказ факту або обставин, що визначаються під час кримінального провадження [6].

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про судову експертизу» судова експертиза — це дослідження експертом на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, що містять інформацію про обставини справи, яка перебуває у провадженні органів досудового розслідування або суду, з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду [7].

Згідно зі ст. 7 Закону України «Про судову експертизу» висновок експерта є процесуальним документом, що містить результати проведеного дослідження й обґрунтовані відповіді на поставлені перед експертом питання і є джерелом доказів у кримінальному, цивільному, адміністративному та господарському судочинстві [7].

Отже, узгоджене застосування норм природоохоронного, кримінального й авіаційного законодавства, а також інших положень чинного законодавства України формує належні правові підстави для користування безпілотними літальними апаратами як ефективним засобом контролю, виявлення, фіксування й документування порушень у сфері використання водних біоресурсів, а отримані за їх допомогою матеріали (фото-, відеофіксування, цифрові дані спостереження) можуть бути застосовані як об'єкти експертного дослідження й слугувати підставою для формування висновку експерта в порядку, визначеному Законом України «Про судову експертизу» та Кримінальним процесуальним кодексом України.

Відповідно до ст. 13 Закону України «Про судову експертизу» експерт має право: ознайомлюватися з матеріалами справи щодо предмета експертизи; заявляти клопотання про надання додаткових матеріалів; бути присутнім під час проведення процесуальних дій, які стосуються об'єкта дослідження; ставити питання особам, які беруть участь у провадженні; а також послуговуватися іншими науково-технічними засобами й методами дослідження, необхідними для надання повного й обґрунтованого висновку [7].

Водночас застосування безпілотних літальних апаратів у системі державного

екологічного контролю забезпечує підвищення ефективності виявлення правопорушень, точність їх просторової ідентифікації й належний рівень документування доказової інформації. Застосування отриманих даних у судово-експертній діяльності формує нові підходи до доказування екологічних правопорушень і сприяє підвищенню ефективності правозастосовної практики.

Отже, узгоджене застосування норм природоохоронного, кримінального та авіаційного законодавства формує належні право-

ві підстави для користування безпілотними літальними апаратами в діяльності органів рибоохорони. Матеріали, отримані за допомогою БПЛА, можуть застосовуватись як об'єкти експертного дослідження та джерела доказової інформації, що забезпечує підвищення ефективності виявлення й фіксування правопорушень, оперативності збору доказів і об'єктивності їх експертного аналізу, а також сприяють розвитку сучасних підходів до доказування в кримінальних провадженнях і зміцненню екологічної безпеки держави.

Перелік джерел посилання

1. Про тваринний світ : Закон України від 13.12.2001 р. № 2894-III (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14#Text> (дата звернення: 31.03.2026).
2. Водний кодекс України від 06.06.1995 р. № 213/95-ВР (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 30.03.2026).
3. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-XII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (дата звернення: 31.03.2026).
4. Повітряний кодекс України від 19.05.2011 р. № 3393-VI (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17#Text> (дата звернення 01.04.2026).
5. Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів : Закон України від 08.07.2011 р. № 3677-VI (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3677-17#Text> (дата звернення: 30.03.2026).
6. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 01.04.2026).
7. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення 01.04.2026).